

Реалізація наскрізних
змістових ліній на
уроках української
мови та літератури

Наскрізні змістові лінії:

- Громадянська відповідальність
- Екологічна безпека і сталий розвиток
- Здоров'я і безпека
- Підприємливість і фінансова грамотність

Наскрізна лінія **«Громадянська відповідальність» (НЛ-2)** забезпечує розвиток соціальної й громадянської компетентностей, розкриває суть поняття «відповідальний громадянин», визначає вектори його діяльності.

Українська мова

5 клас. *Тема.* Значення мови в житті людини й суспільства.
Українська мова – державна мова України

Хто мови своєї цурається,	така й мова.
Птицю пізнати по пір'ю,	її за вітром не розвієш.
Рідна мова – не полова:	хай сам себе стидається.
Для кожного його мова -	а людину по мові.
Який розум,	найкраща й найсолодша.

Завдання. Знайти другу частину прислів'їв. Записати. Розкрити значення прислів'їв. Про яку особливість рідної мови йдеться в кожному з них?

Українська мова

5 клас. *Тема.* Правопис значущих частин слова (повторення). Написання префіксів пре-, при-, прі-

Робота в групах. Підібрати і записати прикметники із префіксом пре- для характеристики образів.

Група 1. Образ Лоскотона.

Група 2. Образ Плаксія.

Домашнє завдання. Написати привітання другові, мамі, татові ,, із використанням слів із префіксом пре-.

Українська мова

9 клас. *Тема.* Вимоги до мовлення. Мовленнєва ситуація. Складання та розігрування діалогів відповідно до певної ситуації (РМ)

Робота в групах. Кожна група отримує завдання – скласти діалог відповідно до запропонованої ситуації.

Група 1. Ви з компанією хочете піти у кіно і вам потрібно забронювати квитки.

Група 2. Ви захворіли, і вам треба потрапити на прийом до лікаря або викликати його додому.

Група 3. Складіть діалог-зразок виклику швидкої допомоги чи пожежної охорони.

Група 4. Складіть діалог телефонної розмови між друзями, які не бачились протягом літніх канікул.

Домашнє завдання. Складіть перелік умов успішного спілкування в молодіжному середовищі.

Українська мова

9 клас. *Тема.* Складнопідрядне речення. Написання есе «Що робить мене щасливим(ою)? З використанням складнопідрядних речень

- *Як ви вважаєте, якими є життєві цінності молоді початку ХХІ ст.?*

Кохання, здоров'я, творчість, пізнання, друзі, матеріально-забезпечене життя, свобода, праця, мир, чесність, щаслива родина, відповідальність...

- *Розмістіть їх у порядку пріоритетності для вас особисто.*

Українська література

5 клас. Тема. В. Симоненко «Цар Плаксій і Лоскотон». Різні життєві позиції героїв казки

Робота в групах. Дослідження життєвої позиції героїв.

Група 1. Образ Лоскотона.

добрий
має теплу і щирю вдачу
розважає дітей
приносить сміх
сміливий
його люблять люди

ОПТИМІСТ

Група 2. Образ Плаксія.

жорстокий
любить, як плачуть діти
п'є дитячі сльози
потворний
хвастливий
його бояться

ПЕСИМІСТ

- Ви самі оптимісти чи песимісти?
- Як треба дивитись на світ? Чому?

Українська література

5 клас. Тема. Г. Малик «Незвичайні пригоди Алі в країні Недоладії». Морально-етичні проблеми у творі

- Написати міні-твір на тему:

1. «Справи, які я ще не доробив (ла)...»
2. «Не хочу потрапляти в Недоладію, тому що...»
3. «Як потрібно жити, щоб ніколи не потрапити до Недоладії?»

Українська література

9 клас. *Тема.* І. Котляревський «Наталка Полтавка».
Образ Наталки як уособлення кращих рис української жінки

Бесіда

- Що приваблює вас у образі Наталки?
- У чому ви б хотіли бути схожою на неї, а у чому ні?
- Чи змінився ідеал української жінки за 200 років?
- Які ідеальні риси залишаються незмінними?

Наскрізна лінія «**Екологічна безпека і сталий розвиток**» (НЛ-1) підсилює ключові компетентності, спрямовує діяльність учителя й учнів на формування соціальної активності, відповідальності й екологічної свідомості, усвідомлення ідеї сталого розвитку як нового типу еколого-економічного зростання, що задовольняє потреби всіх членів суспільства за умови збереження й поетапного відновлення природного середовища, готовності брати участь у розв'язанні питань довкілля та розвитку суспільства; конкретизує роботу зі збереження й захисту довкілля.

Українська мова

5 клас. *Тема.* Докладний письмовий (усний) переказ тексту розповідного характеру з елементами опису тварини, що містить синоніми і антоніми

Співає жайворонок в небі

Улітку на полях і луках від ранку до вечора дзвінко виспіває жайворонок. Це невеличкий птах, схожий на горобця: сіренький та руденький. Він співучий та моторний, добре вміє сховатися від людського ока серед польових колосків.

Він не любить холоду, не витримує його, а тому восени летить до теплих країв. Полюбляє комах, зерно злаків і насіння бур'янів.

Із давніх – давең цей птах вважався символом єдності землі та неба. Маленький співак має великий талант, він своїм щебетанням возвеличує ниву аж попід хмари, а блакить опускає до поля. Пісня виконується в польоті на великій висоті, після чого співак каменем летить униз. Однак уже через кілька хвилин він зможе знову піднятися у височінь.

Жайворонка називають «Божим провісником», бо першим із польових птахів повертається з вирію. Вважається, що з прильотом сіренького треба розпочинати оранку та сівбу. А ще кажуть: коли жайворонок співає високо в небі, то молиться Богу.

Українська література

5 клас. Тема. Прислів'я і приказки. Народне уявлення про довколишній світ та оцінка його в прислів'ях і приказках

Краще жити бджолою, ніж умерти метеликом.

Пташка красна своїм пір'ям, а людина – своїм знанням.

У словах будь як черепаха, а в справах – швидше за птаха.

- Які особливості природних явищ, рослин і тварин підмічені у цих прислів'ях?
- З якими якостями людини вони співвідносяться?
- Чи можна стверджувати, що людина вчиться у природи?

Реалізації здоров'язбережувальної ключової компетентності сприяє наскрізна лінія **«Здоров'я і безпека» (НЛ-3)**, орієнтуючи на формування учня як духовно, емоційно, соціально й фізично повноцінного громадянина, що дотримується здорового способу життя, активно долучається до облаштування безпечного для життя й діяльності середовища.

Українська мова

5 клас. *Тема.* Лексикологія. Групи слів за значенням.
Антоніми

Тримай голову в холоді, а ноги в теплі.

Хворому і мед смачний, а здоровий і камінь їсть.

Хворий – лікуйся, а здоровий - бережися.

Як хочеш здоров'я мати, мусиш рано вставати, а звечора рано лягати.

Здоровий злидар щасливіший за хворого багача.

- Як ви розумієте зміст прислів'їв?
- Знайдіть у прислів'ях антоніми, підкресліть їх.
- Визначте, якими частинами мови вони є.

Українська мова

5 клас. *Тема.* Складання й розігрування діалогів відповідно до запропонованої ситуації спілкування, пов'язаної з життєвим досвідом учнів (РМ)

- Скласти діалог відповідно до однієї із запропонованих ситуацій.

Ситуація 1. На вулиці до вас підійшов незнайомий чоловік, каже вам іти з ним, бо про це нібито попросили ваші батьки.

Ситуація 2. Незнайомий дорослий просить у вас телефон, аби терміново зателефонувати комусь.

Ситуація 3. Ви самі вдома У двері подзвонили, просять відчинити, аби перевірити показники лічильників.

Українська мова

9 клас. Творчі завдання

- Складіть пам'ятку «Правила безпечної поведінки в Інтернеті».
- Напишіть замітку до шкільної газети на тему «Чи знаєте ви, що ...?» (про шкідливі звички серед підлітків).
- Напишіть твір-роздум на тему «Чи мій спосіб життя можна назвати здоровим?», у тексті використайте складнопідрядні речення.

Українська література

9 клас. Тема. Марко Вовчок «Інститутка»

- Скласти порівняльну характеристику Устини і панночки.

Устина

відмінне

весела

життєрадісна

працьовита

добра

волелюбна

покірна

поважає інших

спільне

сироти

молоді

розумні

закохані

Панночка

відмінне

жорстока

груба

лицемірна

жадібна

примхлива

зздрісна

зневажає простих людей

- Яка риса є позитивною у панночки? (Хазяйновита)
- Яка риса є негативною в Устини? (Занадто покірна)
- Чи має право Устина бути щасливою?

Метою наскрізної лінії **«Підприємливість і фінансова грамотність» (НЛ-4)** є навчання молодого покоління українців ощадливості, раціонального використання коштів, планування витрат, стимулювання лідерських ініціатив, прагнення успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі.

Українська мова

5 клас. *Тема.* Лексикологія. Лексичне значення слова.
Однозначні й багатозначні слова

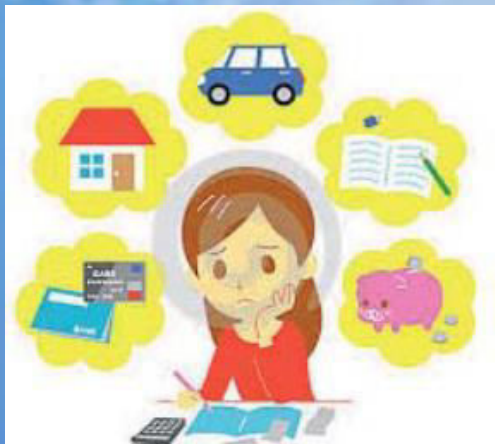
Завдання. Продовжіть речення, визначивши вид доходу. Скористайтесь словами із довідки.

1. Письменник, адвокат, актор одержують...
2. Робітник, учитель, лікар одержують...
3. За заповітом люди одержують...
4. На день народження від друзів школяр отримав...
5. До доходів, заборонених законом, належать...

Довідка: азартні ігри, хабар, подарунок, спадщина, гонорар, заробітна плата.

Українська мова

5 клас. Будова слова. Основа слова (корінь, суфікс, префікс) і закінчення – значущі частини слова

Кишенькові гроші

У сучасному світі багато відносин побудовано на грошах. Їх потребують не тільки дорослі, а й **школярі**. Уже ні в кого не викликає здивування **десятирічний** хлопчик, що самотійно їде у громадському транспорті, а чотирнадцятирічні дівчата – у магазинах одягу.

Батьки заздалегідь **обговорюють** з дитиною її покупки за рахунок «кишенькових грошей». **Кишенькові** гроші – певні кошти, які періодично виділяють батьки своїй дитині і які є в повному розпорядженні дитини. Школяр розраховує видані кошти на **тиждень**. Завдяки плануванню своїх витрат у дитинстві згодом у людини виробляється правильне ставлення до грошей.

- Прочитайте текст. До якого стилю мовлення він належить?
- Що є темою тексту?
- Сформулюйте головну думку тексту.
- Чи видають вам батьки кишенькові гроші? Вам їх вистачає?
- Виділені слова розберіть за будовою.
- Підберіть спільнокореневі слова до слова **покупка**.

Українська мова

9 клас. Контрольна робота (диктант)

Навіщо люди сплачують податки?

Історія податків нараховує багато тисяч років. Перші згадки про них збереглися на єгипетських пірамідах. З тих пір яких тільки податків не запроваджувало людство: на землю, двері, вікна, собак, зарплату...

Податки як обов'язкові примусові платежі фізичних і юридичних осіб виникли досить недавно — разом з появою сучасної держави. Коли виникла організація державної влади, одночасно з'являється потреба фінансового забезпечення її життєдіяльності.

За кілька століть існування держави її функції суттєво розширились. Сучасні держави витрачають зібрані податки на утримання не тільки державних органів правління, а й на охорону здоров'я, освіту, розвиток культури, захист навколишнього середовища, підтримку найбільш вразливих громадян.

Фактично держава тільки через податкову систему може вирішувати такі соціальні проблеми, як перерозподіл доходів від найбагатших до найбільш вразливих громадян та регіонів; як фінансове забезпечення прав людини тощо.

Запам'ятай, сплачуючи податки, ти одержуєш певні послуги від держави. Без неї таких послуг отримати не можна. Держава не може існувати без податків. Сучасне суспільство домоглося перетворення податків із суто фіскально-державного заходу на вигідний більшості громадян економічний, соціальний та політичний фактор. Сплачуючи податки, ти турбуєшся і про себе (171 слово).

Українська література

5 клас. Тема. Народні казки. «Мудра дівчина»

Бесіда.

- Яку рису у Марусі ви б виділили як найголовнішу?
- Чому у народі кажуть: «Мудрість – велике багатство»?
- Які риси характеру ви запозичите у Марусі?
- Чи зміниться ваша поведінка після прочитання казки?
- Які риси характеру традиційно притаманні українцям, особливо україночкам?
- Чи виражає прислів'я «Перед розумом і сила поступається» головну думку казки? Поясніть.

Домашнє завдання. Напишіть міні-твір «Як кмітливість жити допомагає?» (5-7 речень)

Дякую за увагу!

*Рік старий залишився позаду,
Рік новий вже спішить, у дорозі.
Час настав загадати бажання -
Новоріччя й Різдво на порозі!
Від вогнів новорічних ялинок
Ваші очі, як зорі, засяють,
Хай любов Вам, і віру, й надію
В душу свято Різдвяне вселяє!*